

ALGEMENE DIRECTIE STATISTIEK EN ECONOMISCHE INFORMATIE
PERSBERICHT 17 oktober 2008

Armoede in België

- *Ter gelegenheid van de 'Werelddag van Verzet tegen Armoede' op 17 oktober heeft de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie van de FOD Economie een profiel opgesteld van de bevolking die in armoede leeft. In België kan 1 persoon op 7 beschouwd worden als arm (14,7%). Het gaat om alleenstaanden met een netto beschikbaar inkomen van minder dan 860 euro per maand en om gezinnen met een netto beschikbaar inkomen van minder dan 1.805 euro netto per maand.*
- *Sommige sociale profielen hebben een verhoogd risico om arm te zijn: niet-actieven (o.a. werklozen en gepensioneerden), alleenstaanden en alleenstaande ouders in het bijzonder en huurders. Niettemin is de helft van de armen eigenaar van een woning.*
- *Armen lopen een veel groter risico om op tal van terreinen sociaal geïsoleerd te geraken.*
- *Personen die onder de armoedegrens leven zijn er systematisch slechter aan toe dan mensen die niet in armoede leven, zowel wat betreft consumptiegoederen als woningkwaliteit of sociale participatie.*

Metten is weten

Het hoeft geen betoog dat in het licht van de recente gebeurtenissen armoede en de bestrijding ervan meer dan ooit actuele thema's zijn. Om armoede op een efficiënte manier te kunnen bestrijden moet het echter in kaart gebracht worden, een logica die ook gevolgd werd door de Europese leiders toen ze onder Belgisch voorzitterschap op de top van Laken in 2001 het plan opvatte om EU-SILC te lanceren.

EU-SILC (**E**uropean **U**nion – **S**tatistics on **I**ncome and **L**iving **C**onditions) is een jaarlijkse enquête naar inkomens en levensomstandigheden. Deze enquête is veruit het belangrijkste instrument om zowel op Belgisch als op Europees niveau armoede en sociale uitsluiting in kaart te brengen. Ze is de bron voor de jaarlijkse armoedecijfers maar ze schetst ook een beeld van de bredere leefomstandigheden van de bevroegde huishoudens in termen van tewerkstelling, onderwijs, gezondheid en welzijn. Op basis van de enquête kunnen dus niet alleen de monetaire implicaties van armoede in kaart gebracht worden maar kan ook een beeld geven worden van wat de impact van armoede is op bepaalde aspecten van iemands levensstijl.

EU-SILC wordt voor België georganiseerd door de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (voormalig N.I.S.) – FOD Economie, K.M.O, Middenstand en Energie. Elk jaar worden ongeveer 6000 gezinnen (11000 personen) bevroegd en opgevolgd tot een maximum van vier opeenvolgende jaren. De meest recente cijfers, ook op Europees niveau, dateren van 2006 en slaan op de jaarinkomens van 2005, ruim voor de huidige crisis dus. Toch zijn deze cijfers belangrijk omwille van twee redenen. Ten eerste geven ze inzicht in welke maatschappelijke groepen kwetsbaar zijn voor armoede, ten tweede vormen ze een belangrijk vergelijkingspunt voor de toekomst en om de impact van de huidige crisis tegen over in te schatten. Begin volgend jaar zijn in principe recentere cijfers beschikbaar.

Armoededrempel en risico

De armoededrempel is een referentiebedrag waarvoor geldt dat wie een netto beschikbaar inkomen heeft dat er onder valt als arm beschouwd wordt. Dezelfde berekeningswijze om tot dat bedrag te komen, wordt gehanteerd door alle lidstaten van de unie. Deze berekeningswijze is vrij technisch en het bedrag zelf varieert bijvoorbeeld met de gezinsgrootte. Meer uitleg over het berekenen van de armoededrempel is terug te vinden in de technische bijlage.

Voor 2006 lag de armoededrempel op 10316,44 € per jaar of afgerond 860 € per maand voor een alleenstaande en op 21664,52 € per jaar of 1805 € per maand voor een gezin bestaande uit twee volwassenen en twee kinderen.

Het globale armoederisico, dat is het percentage personen dat onder die drempels valt, ligt voor België op 15% ongeveer (14,7% exact). Dat is een stabilisering ten opzichte van 2005 (14,8%) en een lichte stijging ten opzichte van 2004 (14,3%).

Één van de belangrijkste doelstellingen van SILC is zoals gezegd nagaan in welke mate dit percentage varieert over verschillende maatschappelijke groepen en op die manier na te gaan welke groepen in het bijzonder kwetsbaar zijn voor armoede. Huurders bijvoorbeeld lopen een groter risico dan eigenaars. 28,2 % van de huurders is arm versus 10,2 % van de eigenaars. Economisch actief zijn, is (uiteraard) een sterke buffer tegen armoede. 4,2 % van de personen die werken zijn arm, bij werklozen is dat 31,2 % en bij gepensioneerden 20,3 %.

Sociaaldemografisch valt vooral het verhoogde armoederisico van alleenstaanden in het algemeen en alleenstaande ouders in het bijzonder op. 23,7% van de alleenstaanden leeft onder de armoederempel. Voor alleenstaande ouders is dat zelfs 31,7%.

Wie zijn de armen?

Een andere manier om de zaken te bekijken, is niet het armoederisico in bepaalde groepen te gaan berekenen maar de samenstelling van de groep armen te gaan bestuderen. Door de structuur van de totale steekproef van EU-SILC te vergelijken met de bevolking die arm is, kunnen bepaalde categorieën personen geïdentificeerd worden die oververtegenwoordigd zijn in de arme bevolking. Dit geeft met andere woorden een beeld van wie de armen zijn.

De tabel hieronder geeft de verdeling van zowel de hele populatie als de arme populatie opgedeeld naar geslacht, leeftijd, hoofdactiviteit en soort huishouden.

<i>In %</i>	<i>Totale bevolking EU-SILC</i>	<i>Bevolking die risico loopt op armoede</i>
Mannen	49,2	45,9
Vrouwen	50,8	54,1
Minder dan 16 jaar	18,8	19,2
16-24 jaar	10,9	12,3
25-49 jaar	35,7	26,3
50-64 jaar	18,5	16,9
65 jaar en +	16,1	25,4
Eigenaar	75,5	52,5
Huurder	24,5	47,5
Werkende	48,5	13,9
Niet-actief (totaal)	51,5	86,1
Werkloos	8,8	18,9
Gepensioneerd	20,9	29,1
Niet-actief, andere	21,8	38,1
Alleenstaand	14,5	23,3
Huishouden zonder kind (echtpaar of ander)	34,1	29,9
Eenoudergezin	5,9	13,2
Paar met 1 of 2 kinderen	27,2	15,1
Paar met 3 kinderen of +	10,8	10,6
Andere met kind(eren)	7,5	7,9

EU-SILC 2006: vergelijking van de verdeling van de totale bevolking en de bevolking die risico loopt op armoede in functie van geslacht, leeftijd, hoofdactiviteit en soort huishouden

Enkele frappante vaststellingen:

- Huurders hebben een duidelijk verhoogd risico op armoede maar ze maken in verhouding een minder groot deel uit van de armen in de steekproef (ze zijn met minder in de algemene bevolking, slechts een kwart van de mensen is huurder). Omgekeerd hebben eigenaars een lager risico op armoede maar ze maken wel de helft uit van de armen (ze zijn met meer dus een lager armoederisico resulteert niettemin in een even grote groep arme eigenaars dan arme huurders). We mogen er vanuit gaan dat dit laatste ook te maken heeft met de aanzienlijke groep ouderen onder de armen. 65-plussers maken juist 16% (16,1%) uit van de totale steekproef maar maken meer dan een kwart uit van de armen (25,4%) ondanks het gegeven dat een belangrijk aandeel van hun niettemin eigenaar is. Driekwart (74,2%) van de arme 65-plussers is eigenaar. Omdat het bezit van een huis niettemin als een soort inkomen beschouwd kan worden (huurders moeten immers huur betalen) zijn er plannen om tot een alternatieve berekening van armoede te komen die expliciet rekening hiermee houdt.
- Het aandeel niet-actieven ligt voor de hele steekproef net boven de 50% (51,5%). Voor het armen is dat 86,1%. Bijna 21% (20,9%) van de steekproef is gepensioneerd maar onder het arme deel is dat 29,1%. Bijna drie op tien armen zijn dus gepensioneerd. 8,8% van de steekproef is werkloos maar werklozen maken bijna 1/5 (18,9%) uit van de arme bevolking.
- Bijna een kwart van de armen is alleenstaand terwijl ze slechts 14,5% uitmaken van de hele steekproef. 5,9% van de steekproef behoort tot een éénoudergezin maar onder de armen is dat 13,2%.

Armen en hun levensstijl

Arm zijn heeft (uiteraard) ook gevolgen op het niveau van de levensstijl. In de tabel in bijlage vindt u een overzicht van een aantal levensstijl gerelateerde factoren opgedeeld voor de arme bevolking en de bevolking met een inkomen boven de armoedegrens. Deze cijfers geven een meer tastbaar inzicht in wat het is om arm te zijn en tonen aan dat armoede een impact heeft op heel veel en diverse aspecten van het leven.

Armen hebben het bijvoorbeeld manifest moeilijker om het adequaat verwarmen van de woning te financieren. Bijna één op drie van de armen zegt problemen op dat gebied te hebben (30,8%) terwijl dit bij de rest van de bevolking minder dan één op negen is (11,7%). De woonst van armen is ook veel minder comfortabel: ze ervaren eerder een gebrek aan ruimte (11,5% ten opzichte van 3,7%), missen eerder elementair comfort (5,7% ten opzichte van 1,6%) en zeggen bijna twee keer zoveel dat hun woning somber is (16,6% ten opzichte van 8,9%). Verder mankeren ze meer elementaire gebruiksgoederen zoals TV maar vooral auto en computer omwille van een tekort aan financiële middelen. Wat bijvoorbeeld een auto betreft, zeggen 7 keer meer armen dat ze zich er geen kunnen permitteren (25,2% ten opzichte van 3,6% voor de rest van de bevolking). Voor een computer is dat bijna 5 keer meer (20,9% voor de armen ten opzichte van 4,3% voor de rest).

Percentage personen die deel uitmaken van een huishouden met het volgende probleem:	Totale bevolking	Bevolking die risico loopt op armoede	Bevolking die geen risico loopt op armoede
weinig ruimte (minder dan 1 kamer/persoon)	4.9%	11.5%	3.7%
Financiële problemen om de woning voldoende te verwarmen	14.5%	30.8%	11.7%
geen elementair comfort (geen bad/douche of geen toilet of geen warm water)	2.2%	5.7%	1.6%
woning is somber, donker	10%	16.6%	8.9%

niet in de mogelijkheid om 1 maal per maand vrienden te ontvangen	11.6%	31%	8.3%
niet in de mogelijkheid om jaarlijks 1 week met vakantie te gaan	24.9%	59.5%	18.9%
niet in de mogelijkheid verkeren om de 2 dagen vlees of vis te eten	4.2%	13.7%	2.6%

geen middelen om TV te hebben	0.4%	1.4%	0.2%
geen middelen om PC te hebben	6.8%	20.9%	4.3%
geen middelen om een auto te hebben	6.8%	25.2%	3.6%

EU-SILC 2006: vergelijking van de totale bevolking en de bevolking die risico loopt op armoede op basis van niet-monetaire indicatoren

Ook sociaal zijn er gevolgen. In onderstaande tabel wordt een opsomming van een aantal sociale en culturele activiteiten gegeven en wordt aangegeven in welke mate armen hierin verschillen ten opzichte van mensen die niet arm zijn.

In de laatste 12 maanden	Totale bevolking	Bevolking die risico loopt op armoede	Bevolking die geen risico loopt op armoede
Nooit naar een film in de cinema gaan kijken	52,6	69,8	49,6
Nooit naar een museum of tentoonstelling geweest	58,4	76,8	55,2

Heeft nooit familieleden ontmoet of heeft geen familieleden (die niet onder één dak mee wonen)	3,5	8,2	2,6
Heeft nooit vrienden ontmoet of heeft geen vrienden	5,3	9,9	4,5
Heeft nooit contact gehad met familieleden (per mail, telefoon, ...) of heeft geen familieleden	5,7	11,1	4,8
Heeft nooit contact gehad met vrienden (per mail, telefoon, ...) of heeft geen vrienden	9,1	16,8	7,9

Kan niet op hulp rekenen van burens, familie of vrienden	5,3	11	4,4
--	-----	----	-----

EU-SILC 2006: vergelijking van de verdeling van de totale bevolking en de bevolking die risico loopt op armoede betreffende sociale participatie

Globaal lijken armen vooral meer geïsoleerd. Relatief meer armen hebben nooit contact met vrienden en familieleden en meer onder hen kunnen ook niet terugvallen op anderen voor hulp.

Technische info

Enkele kenmerken van de SILC 2006 enquête in België

EU-SILC (*Study on Income and Living Conditions*) is een panel waarin jaarlijks gepeild wordt naar inkomens en levensomstandigheden van zowel een aantal eerder bevroagde personen als een aantal nieuwe respondenten. Van de 14329 personen (kinderen inclusief) waarvoor in 2006 informatie verzameld werd, was het voor iets meer dan 55% reeds een tweede bevraging.

Panels, en zeker panelstudies waarin inkomens bevroagd worden, zijn erg gevoelig aan wat men selectieve uitval noemt. Niet iedereen, en zeker het armere deel van de bevolking, is bereid jaar na jaar te participeren. Het minder participeren van het armere deel van de bevolking in de enquête kan leiden tot het artificieel onderschatten van de armoede in het algemeen of in specifieke demografische en sociaal-economische groepen. Dit lijkt hier niet op grote schaal voorgekomen te zijn, maar we kunnen tot nader orde niet uitsluiten dat het specifiek binnen de tendensen die we waarnemen een rol gespeeld heeft.

Het EU-SILC panel heeft op het niveau van zijn steekproef een aantal maatregelen ingebouwd gekregen die dergelijke effecten moet tegengaan. Die maatregelen kunnen echter pas ten volle hun rol gaan spelen wanneer het panel op volle toeren draait.

In alle geval, en zeker binnen de huidige economische context, is het dus wachten op de meest recente gegevens (eind dit jaar – begin volgend jaar) vooraleer verdere conclusies te trekken.

Berekening van het armoederisico

De armoededrempel is gelijk aan 60% van het mediaan beschikbaar inkomen op individueel niveau. Dit komt neer op volgende rekensom: 60% van 17194 € per jaar maakt voor een alleenstaande een drempel van 10316,44 € per jaar of afgerond 860 € per maand. Die drempel wordt voor gezinnen niet zomaar vermenigvuldigd met het aantal gezinsleden. Vanuit het principe dat gezinsleden kosten en bestedingen delen wordt een tweede volwassene in een gezin maar voor de helft meegerekend (factor 0.5) in de berekening van de armoededrempel en kinderen (<14 jr.) maar voor een factor 0.3. De armoededrempel voor een gezin bestaande uit twee volwassenen en 2 kinderen wordt aldus bekomen door de drempel voor alleenstaanden te vermenigvuldigen met een factor 2.1 ($10.316,44 \times 2.1 = 21.664,52$ € of afgerond 1.805 € per maand). Die 2.1 is het resultaat van volgende optelsom: een 'gewicht' van 1 wordt toegekend aan het gezinshoofd, 0.5 aan de tweede volwassene in het gezin en uiteindelijk 0.3 aan elk kind.

Bijkomende inlichtingen

Voor meer inlichtingen kunt u terecht bij de heer Freddy Verkruyssen :

☎ 02/277.70.76

✉ freddy.verkruyssen@economie.fgov.be

Verplichte bronvermelding

FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie